

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Яковлєв М.М.

Толмачова І.М.

На сучасному етапі розбудови Нової української школи центральною фігурою стає вчитель початкових класів, оскільки молодший шкільний вік є сензитивним періодом засвоєння морально-етичних норм, а сама початкова школа володіє головним потенціалом для духовно-морального становлення молодого покоління.

Розв'язання буде успішним якщо вчитель володіє системою певних компетентностей ключових завдань сучасної початкової освіти під силу лише вчителю, наділеному колом певних компетентностей. Серед ключових компетентностей, якими має володіти педагог, етична має пріоритетне значення. Вона виступає індикатором і водночас результатом професійно-особистісної готовності вчителя до роботи в умовах нової школи, оскільки виконання будь-якого педагогічного завдання завжди має морально-етичний контекст. У сучасному закладі вищої освіти даний процес повинен відбуватися у процесі набування студентами низки професійних та особистісних компетентностей. Формування етичної компетентності як складний і багатоаспектний процес потребує визначення та апробації особливих педагогічних умов.

Проблему формування етичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів розглядають у своїх наукових розвідках Г. Васянович, А. Донцов, Л. Лісіна, В. Писаренко, Г. Пономарьова, О. Савченко, О. Синиця, С. Ткаченко, Н. Устинова та ін.

Мета дослідження - необхідно визначити ті педагогічні умови, які будуть сприяти процесу формування етичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів, а, отже, і забезпечувати його ефективність.

У зв'язку з тим, що у науковій літературі можна зустріти різні трактування вказаного феномену, для обґрунтування педагогічних умов формування етичної компетентності уточнимо його зміст.

На думку Л. Лісіної, педагогічні умови – це взаємообумовлена сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування педагогічної системи, які забезпечують ефективність освітнього процесу та відповідають психолого-педагогічним критеріям оптимальності [2, с. 49]. Дослідниця визначає, що внутрішні параметри включають особистісні особливості, спрямованість і досвід учнів, а зовнішні характеристики – це зовнішні складові: ресурси, можливості та засоби освітнього процесу в досягненні ціннісної апроксимації та розвитку в освітньому закладі

Нами було проаналізовано різні підходи до класифікації педагогічних умов формування різних компетентностей педагога.

Так, Н. Устинова виділяє такі педагогічні умови формування етичної компетентності вчителів початкових класів:

1. Змістовно-управлінські:

– створення освітньо-стимулюючого середовища, яке інтенсифікує процес формування соціально-етичної компетенції, яке включає матеріальний, інформаційний і діяльнісний компоненти;

– організація т'юторського супроводу професійної підготовки майбутніх учителів.

2. Суб'єктно-діяльнісні:

– комунікативно-ціннісна орієнтація навчальної діяльності, яка являє собою проектування професійних цінностей на комунікативно збагачену навчальну діяльність студентів і виконує пізнавальну, інформаційну, оціночну, комунікативну, прогностичну функції;

– організація педагогічної взаємодії на основі співпраці через створення психологічно комфортних умов для здійснення безперервної взаємодії суб'єктів освітнього процесу [5, с. 81].

Б. Без'язичний у своєму дослідженні виділяє такі педагогічні умови формування етичної компетентності, як створення в навчальному закладі етичного освітньо-виховного середовища, підготовка професорсько-викладацького складу до забезпечення формування етичної компетентності студентів та поглиблення змісту всіх ланок професійної підготовки майбутніх учителів питаннями, заходами етичної спрямованості [1, с. 10].

О. Пономаренком обґрунтовується ефективність таких педагогічних умов професійно-етичної культури, як:

- актуалізація усвідомлення професійно-етичних якостей, які допомагають або перешкоджають ефективному вирішенню проблеми в рамках реальної діяльності (усвідомлення майбутнім педагогом цінності виконуваної роботи і сенсу професійної діяльності).

- розвиток у майбутнього педагога інтересу і задоволення від процесу роботи, можливість самореалізації.

- проектування змісту програми формування професійно-етичних якостей майбутнього педагога.

- інструментальні форми супроводу формування професійно-етичних якостей педагога [3, с. 13].

Аналіз вищезазначених та інших підходів дозволив визначити ефективні педагогічні умови формування етичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі загальної професійної підготовки, а саме:

- створення в закладі вищої освіти етично спрямованого освітнього середовища;

- підготовка професорсько-викладацького складу до забезпечення формування етичної компетентності здобувачів вищої освіти;

- реалізація принципу поетапності процесу формування етичної компетентності (етап актуалізації, технологічний та творчий етапи);

- організація педагогічної взаємодії «вчитель-учень» з використанням інструментів педагогіки партнерства;

– використання інтерактивних форм, методів та засобів формування етичних якостей майбутнього педагога (проблемно орієнтовані групи; мозковий штурм, педагогічна майстерня, тренінги, бесіди етичної спрямованості тощо), забезпечення комплексності та системності їх застосування.

На підставі аналізу наукового доробку вітчизняних та закордонних дослідників нами було зроблено припущення про те, що ефективність формування етичної компетентності майбутніх вчителів початкових класів як результату загальної педагогічної підготовки значно зросте при дотриманні наступних педагогічних умов:

- реалізації принципу поетапності процесу формування етичної компетентності (етап актуалізації, технологічний та творчий етапи);

- використання інтерактивних форм, методів та засобів формування етичних якостей педагога (проблемно орієнтовані групи; мозковий штурм, педагогічна майстерня, тренінги, бесіди етичної спрямованості тощо), забезпечення комплексності та системності їх застосування.

Але доведення ефективності цих умов у процесі загальної педагогічної підготовки майбутніх вчителів початкових класів потребує проведення окремого педагогічного експерименту.

На нашу думку, окреслені педагогічні умови безпосередньо впливатимуть на результативність формування етичної компетенції у майбутніх учителів початкових класів через зміну умов освітнього середовища, типу взаємодії та методів і засобів такої взаємодії, орієнтацію на спільне розв'язання освітніх завдань.

Література

1. Без'язичний Б. І. Теоретичні і методичні засади формування етичної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури у процесі

професійної підготовки : автореферат дис. . д-ра пед. наук : 13.00.04 / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2016. 40 с.

2. Лісіна Л. Педагогічні умови формування етичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. URL: <http://bdpu.org/wp-content/uploads/2019/02/Лариса-Лісіна.pdf> (дата звернення: 15.10.2020)

3. Пономаренко О. В. Формування професійно-етичної культури соціального педагога : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 2001. 20 с.

4. Ткаченко С.В. Формування етичної компетентності майбутніх вчителів суспільно-гуманітарних дисциплін у процесі навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2018. 261 с.

5. Устинова Н.В. Формування етичної компетентності сучасного вчителя. *Наукові праці. Педагогіка*. 2016. Випуск 239. Том 251. С. 80-85.